

#ГраѓанскиОбјектив

CIVIL

National Endowment
for Democracy
Supporting freedom around the world

НИЕ СМЕ МЕДИУМИТЕ!

Водич низ граѓанското новинарство: искуства, ставови, извештаи...

НИЕ СМЕ МЕДИУМИТЕ!

водич низ
граѓанското
новинарство:
искуства, ставови,
извештаи...

проект: ГРАЃАНСКИ
ОБЈЕКТИВ

ЦИВИЛ
Скопје
2016

подржано од

National Endowment
for Democracy
Supporting freedom around the world

НИЕ СМЕ МЕДИУМИТЕ!

водич низ граѓанското новинарство: искуства, ставови, извештаи...
проект: ГРАЃАНСКИ ОБЈЕКТИВ

Издавач: ЦИВИЛ - Центар за слобода
За Издавачот: Џабир М. Дерала

Автори, редакција, проектен тим и соработници:

- Џабир М. Дерала
- Биљана Јордановска, Марија Теговска, Моника Талеска
- Синиша Станковиќ, Дехран Муратов, Ермин Климента, Атанас Петровски, Владо Крстевски
- Петрит Сарачини, Горан Наумовски, Соња Ефтовска, Маријана Гугоски, Биљана Еверет

Фотографии:

Биљана Јордановска, Марија Теговска, Соња Ефтовска, Џабир Дерала, екипата на ЦИВИЛ Медиа, Томислав Георгиев, Георги Личовски, Роберт Атанасовски, Боро Грдановски, Огнен Теофиловски, онлајн историски архиви

Илустрации: "Cyber Attacks", "Online" - Мирослав Стојановиќ - Шуки и Џабир Дерала

Layout & Design: Џабир М. Дерала, Ермин Климента, Ивана Талеска и други
Јазична редакција: Наташа Цветковска, Дијана Тахири, м-р Гордана Ацеска

Печат: Стил Дуле ЕЛ, Скопје

Оваа публикација е финансирана од фондацијата National Endowment for Democracy.
Наодите и ставовите презентирани во оваа публикација се исклучиво на ЦИВИЛ и на автор(к)ите и не нужно ги отсликуваат ставовите на донаторот.
Оваа публикација е достапна според условите на Creative Commons Attribution 4.0 License.

Контакти:

ЦИВИЛ, Максим Горки 31/1, Скопје, Република Македонија
02/5209176 | civil@civil.org.mk | civil.macedonia@gmail.com

CIVIL online

www.civil.org.mk | www.civilmedia.mk | www.civilalb.info | www.civil.today
www.facebook.com/civil.mk | www.facebook.com/citizen.journalists.mk/
www.twitter.com/CivilMacedonia | www.youtube.com/c/Civil.Macedonia
www.soundcloud.com/civil-org-mk

www.civil.org.mk
www.civilmedia.mk
www.civilalb.info
www.civil.today
www.freedom.mk
www.slobodniizbori.info
www.zgjedhjetelira.info
www.freeelections.info

ISBN-10: 608-4815-01-4
ISBN-13: 978-608-4815-01-3
EAN: 9786084815013

СОДРЖИНА | **5 Џабир Дерала** Добредојдовте во новиот свет! | **9 Биљана Јордановска** Граѓански објектив: Јавен ресурс и фронтална линија во потрага по фактите | **11** Јавни настани за слобода на говорот | **16 Марија Теговска** Граѓанско новинарство што придонесува за промени | **20** Семинари за граѓанско новинарство: Секој може да биде граѓански новинар | **23** Неколку практични совети | **24 Томислав Георгиев** Новото време бара нов пристап! | **26 Д-р Сашо Орданоски** Што е поважно - водата или интернетот? | **28 Борис Грдановски** Објавена надвор од контекст, фотографијата може да биде опасна | **30 Роберт Атанасовски** Фоторепортер: забавна, тажна, интересна, некогаш трагична професија... | **32 Огнен Теофиловски** Емоцијата е движечки момент | **34 Георги Личовски** Фоторепортерите се оставени самите на себе | **36 Уранија Пировска** Невладините организации станаа најважен фактор за заштита на човековите права! | **38 Сузана Мицева** Голема е одговорноста на новинарите | **41 Синиша Станковиќ** Граѓанското новинарство има иднина во Македонија | **46** Кратка историја на граѓанското новинарство | **52 Ермин Климента:** Кога медиумските гиганти паѓаат | **56** Cyber Attacks | **59 Џабир Дерала** Граѓанското новинарство на барикадите на вистината и слободата | **64** ЦИВИЛ online | **65** Беџеви на проектот

Скопје, 13 април 2016, анонимен граѓански новинар

Добредојдовте во новиот свет!

WE ARE THE MEDIA

ТЕХНОЛОГИЈАТА

и активизмот се сплотија во жестока битка за менување на ликот на една од најмоќните творби на човекот - медиумите. Нивното величество, медиумите, веќе не се неприкосновени господари на вистината, единствените сведоци, поважни и од самите настани. Пристигна граѓанското новинарство!

Дилемите околу трансформацијата на медиумите во светот се расчистени. Тие што ги

следат квантните скокови на комуникациските и информатичките технологии знаат дека новинарството какво што го знаевме до пред само неколку години - е мртво.

Во спрега со новите технологии и интернетот, граѓанското новинарство ги промени медиумите, а со тоа и светот. Кој не може и не сака да прифати дека медиумите се променети од

корен и дека денес секој може да биде граѓански-а новинар-ка, тогаш подобро да се подготви за пензија. Во медиумскиот хипер простор не остана место за арогантните, самопрогласени величини кои за себе тврдат дека сè уште се единствените кои релевантно се занимаваат со фактите. Свесни и активни граѓанки и граѓани можат да истражуваат и да известуваат за настаните и темите кои ја засегнуваат нивната заедница и општеството во целост.

Проектот „Граѓански објектив“ го овозможува тој простор, граѓанските новинарки и новинари да известуваат и објавуваат без страв и без стеги. Нивните снимки можеби не се толку јасни и квалитетни, но затоа се директни и ја претставуваат реалноста без посредници. ЦИВИЛ ја отвори можноста тие безбедно и со наша поддршка да објавуваат стории без цензура. Ги охрабруваме сите засегнати граѓанки и граѓани да известуваат без страв и без обврска некому да му направат услуга. Тој принцип, заедно со извикот „Ние сме медиумите!“ отвори нова страница во медиумите и во активизмот во земјава.

Во оваа публикација ќе се обидеме да ја раскажеме приказната за граѓанското новинарство кое го претставивме со овој проект пред илјадници луѓе преку Интернет и во живо, со мултимедијални настапи на плоштадите во градовите низ целата земја. Истовремено, мониторинг тимовите и новинарската екипа на ЦИВИЛ беа посветени на следење на состојбите во доменот на човековите права и слободи, политичкиот процес и изборите. Сите заедно работевме на повеќе теми и така го воведоа кооперативното новинарство, добро познато во светот, а сега реалност и во Македонија.

Наспроти атмосферата на страв и стигматизација, храбрите активисти ја раскажуваа приказната за турбулентната политичка и социјална реалност на земјата. Притисоците кои ги трпиме се дополнителен предизвик за нас. На секој притисок одговараме со повеќе работа и интензивна потрага по фактите.

Сакам овде, во името на ЦИВИЛ и во свое име, да им заблагодарам на сите храбри граѓански активисти, членовите и поддржувачите на организацијата која имам чест да ја водам, сите мои колешки и колеги, за нивната непоколеблива заложба за слобода на изразувањето, која ја манифестираат со учество во овој проект. Им благодарам и на National Endowment for Democracy за поддршката на нашата и ваша организација да го спроведе овој, според мене, исклучително важен

проект. Воедно, им благодарам на сите што ги следеа нашите активности и ги споделија своите мисли и ставови со нас. За одбележување е и реакцијата на неколку институции кои најдоа време и доблест да реагираат позитивно на сториите на граѓанските новинарки и новинари.

Ние во ЦИВИЛ, често знаеме да искажеме благодарност и до оние кои се обидуваат, преку притисоци и закани до нас и до граѓанските новинарки и новинари, да ги скријат фактите, бидејќи тоа нè храбри и поттикнува на понатамошна акција.

Прочитајте ја и споделете ја оваа публикација со вашите пријателки и пријатели. И пишувајте нови страници во неа. Држете го вашиот објектив секогаш подготвен да ја улови и распространи вистината. Ние сме медиумите!

Џабир Дерала

Граѓански објектив: Јавен ресурс и фронтална линија во потрага по фактите

Биљана Јордановска

ЦЕЛТА на проектот „Граѓански објектив“ е да се промовираат транспарентноста и одговорноста во политичките процеси преку јакнење на граѓанското новинарство. Преку овој проект, ЦИВИЛ – Центар за слобода создаде безбеден простор за активистите и граѓанските новинарки и новинари да идентификуваат и да рапортираат за случаите на кршење на човековите права и слободи воопшто, а особено на гласачкото право. Тоа е една интерактивна и динамична активност што ги повика сите заинтересирани да се вклучат во набљудувањето и известувањето за настаните поврзани со актуелните политички процеси во Република Македонија.

Перо Арсовски, Скопје, 1 ноември 2015

Огнен Теофиловски, Струмица, 28-29 ноември 2015

Прилозите на граѓанските новинарки и новинари што учествуваа во проектот „Граѓански објектив“ послужија како основа за натамошно набљудување, анализирање и известување за изборниот процес и на политичките процеси во целост што ги спроведува ЦИВИЛ.

Придонесот на граѓанските новинари допрва ќе се почувствува во македонското општество и ќе биде ресурс како за медиумите, така и за истражувачките и набљудувачките активности на организациите на граѓанското општество. „Граѓанските новинари, како што пишува и Џабир Дерала во својот текст објавен во оваа публикација, се последната баријада на слободните медиуми, последната линија на отпорот против корпоративната политика на корумпираните моќници.“

Граѓанското новинарство се покажа како извонредна алатка, многу потребна во напорите на јавноста да дознае за настаните што навистина се случуваат, како и за канализирање и формулирање на јавните барања за транспарентност во политичките процеси.

Во пресрет на предвремените парламентарни избори на 11 декември, избори чиј датум во два наврата се одложуваше, Македонија длабоко навлезе во перманентна изборна кампања.

Субјектите инволвирани во самиот изборен процес ја третираат јавноста единствено од аспект на утилизирање на медиумите со цел да постигнат што е можно посилен импакт врз јавното мислење.

ЦИВИЛ, од друга стана, имајќи го во прв план секогаш интересот на граѓанките и граѓаните и нивните фундаментални човекови права и слободи, воведе поинаква методологија во препознавањето и јавното изложување на вистинската слика за настаните и процесите поврзани со политичката криза во земјата. Тоа подразбира создавање простор за објавување на случаите на злоупотреби и кршење на гласачкото право, но и претставување на ставовите и расположението на граѓанките и граѓаните, онака како што се снимени, онака како што се изразиле, без интервенции од уредништвата или од центрите на моќ.

Во својата отвореност и транспарентност, ЦИВИЛ отиде дотаму што објави и награди прилог на граѓански новинар што разговара со граѓанин што жестоко го напаѓа и го дисквалификува ЦИВИЛ, како и целото граѓанско општество.

Проектниот тим на ЦИВИЛ, преку своите веб-страници и страницата на Фејсбук, практикувајќи го онлајн-активизмот, на самиот почеток подготви содржини

ЈАВНИ НАСТАНИ ЗА СЛОБОДА НА ГОВОРОТ

ЦИВИЛ одржа шест јавни настани на отворено за презентација на проектот „Граѓански објектив“. Главна содржина на презентациите беа нагадените видеоприлози од граѓанските новинарки и новинари во текот на имплементацијата на проектот.¹

Претставници на ЦИВИЛ говореа пред публиката и локалните медиуми за граѓанското новинарство, додека тимот на ЦИВИЛ, во поединечни, директни контакти со заинтересираните ги претставуваа условите за учество во проектот.

Програмата на овие јавни настани вклучи и музичка содржина со диџејски сетови или концертен настап, поетски перформанси и отворен микрофон на кој присутните граѓанки и граѓани можеа да прашуваат или да коментираат.

Два јавни настана се одржаа во Скопје и по еден јавен настан во Битола, Струмица, Куманово и Тетово. На настаните присуствуваа и по неколку стотици граѓанки и граѓани, но и локални медиуми, невладини организации, политички партии и граѓански активисти.

Особено успешна јавна презентација на проектот се одржа во Битола на 15 мај 2016 г. Во соработка со битолското здружение „За нас се работи“, ЦИВИЛ го привлече вниманието на неколку стотици граѓанки и граѓани.

Речиси илјада присутни имаше и на јавниот настан „Ние сме медиумите! Граѓаните набљудуваат, снимаат, објавуваат“, кој го организираше ЦИВИЛ во соработка со Организацијата на жени од

Струмица на 25 мај. Програмата на овој настан беше збогатена и со поетските перформанси на Сузана Мицева, Ѓорѓи Калајчиев и Џабир Дерала, како и со говори на истакнати граѓански активисти од Струмица.

Јавен настан во Скопје, 1 јуни 2016

Мултимедијалниот настан „За слобода на изразувањето“ се одржа кај споменикот на Мајка Тереза, Скопје, на 1 јуни. На настанот се обратија професионални новинари, граѓански новинари и активисти: Томислав Кежаровски на македонски јазик, Дехран Муратов на ромски, Ермин Климента на босански, Арбана Керими на албански, Хадис Сулејман на турски и

преку кои ги повикаа сите граѓанки и граѓани да земат активно учество во процесот на пласирање на граѓанското новинарство. Сите активности во рамките на проектот, семинари, обуки, јавни настани, изјави, објави на граѓански новинарски видео, фото и текстуални прилози, освен преку онлајн-каналите на ЦИВИЛ, беа проследени и од многубројни локални медиуми, дел од националните медиуми, како и од голем број независни портали.

Во првата фаза од имплементацијата на проектот, ЦИВИЛ одржа семинари на тема „Биди граѓански новинар“. На учесниците на семинарите им беа пренесени теоретски и практични знаења од областа на новинарското истражување, видеоактивизмот, изборните системи, изборното набљудување, но се говореше и за етиката во известувањето и граѓанскиот ангажман.

Според интерните извештаи на организацијата, кои во најголем дел ги подготви Горан Наумовски, се одржаа пет регионални семинари: Скопје (31 октомври и 1 ноември), Велес (7 и 8 ноември), Битола (14 и 15 ноември), Струмица (28 и 29 ноември), а завршниот семинар се одржа во Велес (19 и 20 декември) на кој присуствуваа учесници од цела Македонија.

Предавачи на семинарите, освен дел од проектниот тим на ЦИВИЛ (Џабир Дерала, Синиша Станковиќ, Горан Наумовски и Ермин Климента), беа и истакнати професионалци фоторепортери, новинари, уметници, професори, експерти за медиуми и новинари, експерти за човекови права и продуценти: Уранија Пировска, Сашо Орданоски, Роберт Атанасовски, Златко Ориѓански, Томислав Кежаровски, Ѓорѓи Калајџиев, Петрит Сарачини, Петар Арсовски, Ѓоко Лечоски, Синоличка Трпкова, Борис Грдановски, Душко Груевски, Томислав Георгиев, Мартин Кочовски, Огнен Теофиловски и Сузана Мицева.

По завршувањето на семинарите, ЦИВИЛ формира тричлена комисија што ги селектираше прилозите на најуспешните граѓански новинари во девет циклуси и додели 45 награди за граѓанско новинарство за една година. Наградените учесници се претставија со видеоприлози, фотографии, скенови од документи и извештаи за проблемите со кои секојдневно се соочуваат граѓанките и граѓаните.

Сите материјали што пристигнаа во ЦИВИЛ, вклучително и оние што не беа наградени, поминаа низ постапката за утврдување на конзистентност и верификација на фактите што на терен ги спроведе

Синиша Станковиќ на српски јазик. Секој на свој мајчин јазик, прикажувајќи го колоритот на Македонија што треба да зближува, а не да разорува, користејќи го човековото право на слободно изразување, говорниците ги искажаа своите ставови за потребата од ослободување на медиумите и враќање на објективното и непристрасно известување на јавноста.

Јавен настан во Струмица, 25 мај 2016

Со поетски перформанс се претставија поетите Александра Спасеска, Марија Џонс и Џабир Дерала, а Амон Мра Бенд одржа концерт пред стотиците присутни.

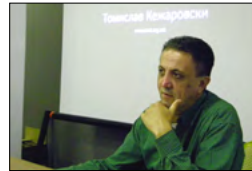
Јавен настан се одржа и во Тетово на 12 мај, во Скопје на 15 септември и во Куманово на 16 септември 2016 година. Со богатата повеќечасовна програма, исполнета со видеопроекции, диџејски сетови, поезија и концерти, ЦИВИЛ охрабри голем број граѓанки и граѓани да се активираат, да снимаат и да објавуваат прилози за кршењето на човековите права и слободи во изборен контекст и со тоа да дадат придонес кон развојот на граѓанското новинарство во земјата■

д-р Сашо Орданоски

Синоличка Трпкова

Томислав Кежаровски

Борис Грдановски

Уранија Пировска

Златко Ориѓански

проектниот тим на ЦИВИЛ. Наградените материјали беа детално разгледани од тричлената комисија.

Меѓу нагадените имаше повеќемина што сакаа да останат анонимни поради страв од реперкусии. Сепак, на две од деветте церемонии за доделување на нагадите, во февруари и во септември, двајца учесници се охрабрија и излегоа од сенката на анонимноста, сакајќи јавно да ги подигнат нагадите.

Во меѓувреме, поради големиот интерес, ЦИВИЛ одржа девет нови работилници, и тоа: во Скопје, Прилеп, Тетово, Куманово, Струмица и Велес. Форматот на работилниците беше еднедневна интензивна теоретска и практична обука за 10-15 учесници. На овие дополнителни работилници учествуваа вкупно 79 млади луѓе, заинтересирани за запознавање со основите на граѓанското новинарство. Работилниците ги водеа членови на тимот на ЦИВИЛ.

Видливоста и ефикасноста на ваквиот метод на обуки и активирање беше дополнителна мотивација за тимот на ЦИВИЛ да продолжи со промовирање на граѓанското новинарство, со што се отворија дополнителни можности за тоа сториите на граѓанските новинари да допрат до поголем број граѓанки и граѓани.

ЦИВИЛ одржа шест јавни настани на отворено, и тоа два во Скопје и по еден во Тетово, Куманово, Битола и Струмица. Речиси илјада луѓе ги видоа овие настани, а ги покрија седум локални ТВ-станции.

Предизвикот да се надмине стравот и јавно да се проговори за злоупотребите, притисоците и кршењето на човековите права и слободи воопшто, но особено во изборен контекст, беше голем. Тимот на ЦИВИЛ презеде решителна акција да ја зајакне јавната свест за човековите права и слободи и во таа акција да ги вклучи своите конституенти и пошироката јавност. Граѓанските новинарки и новинари влегоа во костец со медиумското сивило во земјата.

Наспроти изложеноста на притисоци и закани, проектот „Граѓански објектив“ предизвика позитивни реакции во јавноста и зголемен интерес за надминување на политичката криза преку јавното изложување на проблемите и да се спротивстави на изобличувањето на фактите во медиумите. Објавувањето на сториите на граѓанските новинари без цензура, придонесоа кон јакнење на граѓанскиот активизам и на новинарството. Овој проект стана јавен ресурс, но и фронтална линија во потрага по вистината и фактите за животот во Република Македонија ■

ФОТО: Јавна презентација на проектот „Граѓански објектив“, Битола, 19 мај 2016

влијание

Граѓанско новинарство што придонесува за позитивни промени

Марија Теговска

ЦИВИЛ додели 45 награди за граѓанско новинарство. Наградените стории ја сликаат реалноста во која живеат граѓанките и граѓаните на Македонија. Тие говорат за кршењето на човекови права, притисоците и мобингот на работното место, злоупотребата на државните ресурси и администрацијата, неисполнетите предизборни ветувања, протестите, социјалните неправди...

Наградените прилози доаѓаат од дваесетина различни општини низ целата земја, ги подготвуваа граѓански новинарки и новинари од сите етнички заедници во Македонија, на македонски и на албански јазик.

Наградите за граѓанско новинарство беа доделувани во девет циклуси по пет награди. ЦИВИЛ одржа церемонија за секое доделување на наградите на кои присуствуваа нагадените авторки и автори, медиумите, невладините организации и заинтересираните граѓанки и граѓани. Наградите се состоеја од вредносни ваучери за компјутерска, фото/видео и телефонска опрема во вредност од 25 до 110 американски долари.

ФОТО: Бранко Героски, уредник и новинар (Плусинфо.мк и Слободен печат), говореше на првата церемонија за доделување на наградите

Прилозите ги оценуваше тричлена комисија (Биљана Јордановска, Марија Теговска и Ермин Климента), а на церемониите ја доделуваа претставниците на ЦИВИЛ, како Марија Теговска, Сениша Станковиќ, Џабир Дерала и други. Обраќања на церемониите имаа и познати имиња, како што е актерот Перо Арсовски, новинарите Бранко Героски и Томислав Кежаровски и низа други.

Тоа што овој проект го прави различен, покрај промовирањето на концептот на граѓанското новинарство, е можноста што им ја дава на граѓанките и граѓаните да ја искористат платформата на ЦИВИЛ и преку пренесување на своите лични искуства и сведоштва да придонесат кон пробивање на медиумскиот мрак во земјата.

Текстовите што зборуваа за притисоци врз професионалци во својата област, само поради партиската определеност, веднаш по објавувањето на веб-страницата на ЦИВИЛ, предизвикаа реакции од институциите. Во некои случаи притисоците престанаа. По објавувањето на текстот за социјално загрозеното семејство во Велес што живее без ветената социјална помош од општината, следуваше реакција на градоначалникот и ситуацијата се промени и семејството ја доби ветената парична помош.

Проблемите за кои пишуваа граѓанските новинари, а кои се однесуваа на свлечиште во некоја општина и одрон на пат што никој не сака да го санира, предизвикаа конечно институциите да се ангажираат и да ја завршат својата работата, а со тоа да се подобрат условите на жителите од овие општини.

Сите тие, навидум мали, промени што ги предизвикаа објавените 45 труда на граѓанските новинарки и новинари, се одличен почеток не само во насока на подобрување на медиумската сфера во земјата туку и за демократските процеси воопшто.

Прилогот „Се кине каде што е најтенко“ е едно емотивно видео сведоштво на семејството Зеќири од Велес кое живее во крајна мизерија. Сторијата за неволјите на ова семејство, за лавиринтите на социјалните и здравствените институции низ кои мораат да се провлекува, предизвикаа голем одсив на социјалните мрежи и

„Се кине каде што е најтенко“, Велес, 2016

коментари со осуда за системот, предизвика и реакција од локалните власти. Општина Велес, по објавувањето на прилогот, испрати писмо до ЦИВИЛ со информација дека на семејството му е одобрена еднократна парична помош.

Жителите на кичевското село Кнежино подобро и побезбедно живеат по објавувањето на текстот „Свлечиштето кај Кнежино однесе половина пат!“. Загрижениот граѓански новинар од овој регион, испрати информации поддржани со фотографии за свлечиштето на локалниот пат, и ги пренесе реакциите на загрижените мештани кои се соочуваат со опасност да бидат исклучени од цивилизацијата. Проектниот тимот на ЦИВИЛ ги верификуваше информациите и комуницираше со надлежните институции и

со локалната власт. Непосредно по објавувањето на прилогот, градежната фирма „Гранит“, под притисок од јавноста, го прошири патот на најкритичните точки каде што свлечиштето однесе повеќе од половина од оваа локална делница.

Вработен во јавното претпријатие „Улици и патишта“ испрати информација за притисокот кој се врши врз вработените да возат нерегистрирани службени возила. По објавувањето на прилогот под наслов „Вработените во Улици и патишта под притисок да возат нерегистрирани возила“, возилата веќе следната недела беа регистрирани. Екипата на ЦИВИЛ, во соработка со граѓанските новинарки и новинари продолжи да известува за состојбите во ова јавно претпријатие. Притоа, беа откриени низа случаи на кршење на работничките права и политичка дискриминација.

Најголем дел од објавените прилози во „Граѓански објектив“ сведочат за злоупотреби на социјално загрозените категории, политичка дискриминација, корупција, инфраструктурни проблеми, неисполнети изборни ветувања... Сепак, некои од сториите имаат среќен крај.

Таков е прилогот на граѓанскиот новинар Горан Трајков „Македонска Каменица: Текстилни работници се изборија за своите права“ кој говори за истрајноста, колективниот и колегијалниот дух на текстилните работнички кои штрајкуваа за подобрување на условите за работа и успеаја да се изборат за своите работнички права. Граѓанскиот новинар беше првиот кој ја објави оваа сторија, а ја презедоа сите независни медиуми во земјата.

Реакциите кои ги предизвикуваа текстовите на граѓанските новинари беа различни, но ниту еден од овие објави не помина незабележано. Прилогот „Изби вода под Археолошкиот музеј!“ на анонимен граѓански новинар открива дека Археолошкиот музеј во Скопје тоне во вода и фекалии по секој пороен дожд. Веднаш по објавувањето на прилогот, се крена бура на социјалните мрежи, а од Археолошкиот музеј пристигна остар демант и закана со тужба доколку прилогот не се повлече. Реакцијата на тимот на ЦИВИЛ беше да продолжи да истражува. Резултатот беше серија прилози кои говореа за уште поголеми проблеми со кои се соочуваат градбите кои ги изгради владата со проектот Скопје 2014.

Проектот „Граѓански објектив“ отвори простор за граѓанските новинарки и новинари кои од првите редови на протестите на Шарената револуција снимаа, фотографираа и известуваа. Видео сведоштвата од првите денови на протестите против аболацијата која ја прогласи претседателот Иванов за високите функционери и политичари кои беа под истрага на Специјалното јавно обвинителство, достигнаа повеќе стотици илјади гледања на Јутуб каналот на ЦИВИЛ, од кои беше наградено едно кое достигна речиси 80.000 прегледи.

Секој може да биде граѓански новинар!

семинари за граѓанско новинарство

Семинар за граѓанско новинарство, Велес, 19-20 дек. 2015

ТИМОТ на ЦИВИЛ имаше задача, на семинарите „Граѓански објектив“ да ги охрабрат учесниците да размислуваат слободно и креативно, а најважно од сè беше да се разбере фактот дека денес секој може да биде граѓански новинар, независно од професијата и статусот во општеството. Најчесто, сè што треба да се поседува е мобилен телефон.

Видео и фотоактивизмот станаа неизоставен дел од медиумското информирање и начин да се разбие мракот што ги обвива традиционалните медиуми, кои во голема мера ја изневерија довербата на јавноста. Технолошката револуција и развојот на интернет-медиумите му помогнаа на видеоактивизмот

да стане значајно орудие на борците за човекови права насекаде во светот.

Програмата на семинарите вклучуваше запознавање со основите на изборниот систем, човековите права и слободи, видеоактивизмот, граѓанското новинарство и новинарското пишување.

Освен теоретски, семинарите вклучуваа практична теренска работа на која учесниците можеа да ги применат стекнатите знаења, по што следувахе евалуација на видео и фотоматеријалите што ги носеа учесниците од терен.

Голем дел од практичните совети што ги добија граѓанските новинари се однесуваа на петте основни новинарски прашања: кој, што, каде, кога, зошто, чиј редослед може да се менува зависно од веста што се пренесува и процената на новинарот што известува.

Во изборен контекст, прашањето што, всушност, набљудуваме не беше тешко да се одговори. На граѓанските новинари им претставивме долга низа нерегуларности од долгогодишниот изборен мониторинг на ЦИВИЛ: закани, уцени, насилство, корупција, говор на омраза, дискриминација, притисоци, злоупотреби на јавните ресурси и администрацијата, кршење на изборниот молк итн.

Од каде и да тргнеше нивната сторија, граѓанските новинари

Семинар за граѓанско новинарство, Велес, 7-8 ноември 2015

секогаш ги имаа на располагање регионалните мониторинг-тимови (координатори, членови и поддржувачи, партнерски невладини организации, неформални групи), мобилни тимови на ЦИВИЛ (истражувачи, набљудувачи, активисти) и новинарската екипа на ЦИВИЛ Медиа.

Целта на семинарите и на предавачите, пред сè, беше да се укаже дека граѓанските новинарки и новинари без сета логистичка и професионална поддршка што ја поседуваат медиумите, но и без страв, слободни, познавајќи го своето право да информира и да биде информиран, се легитимен и вистински показател на вистината и фактите наспроти лагите и манипулациите што се дел од нивното секојдневје.

Она што медиумите се обидуваа да го скријат, граѓанското новинарство преку фотографии, видеоприлози, текстови и аудиозаписи го откриваа пред јавноста, не дозволувајќи притисоците и заканите да влијаат врз заложбите за слобода на изразувањето.

Биљана Јордановска

Фотографија

- Запознај го својот уред.
- Влези во ситуацијата. Добра фотографија се субјектот и контекстот. И ништо повеќе. Апсолутно јасните фотографии не мора да значи дека секогаш се најдобри фотографии.
- Избегни го нередот во кадарот. Сè што не е дел од твојата порака, исфрли го од кадарот.
- Приближи се или зумирај колку што е потребно, односно колку што го дозволуваат тоа перформансите на уредот.
- Избегнувај употреба на блиц, дури и кога се прави ноќна фотографија. Блицот ги уништува интимноста, расположението и веродостојноста на ситуацијата. Треба да се употребува странично светло наместо фронтално. Блиц се употребува кога има контрасветло.

Видео - најчести грешки

- Празна батерија
- Преполна мемориска картичка
- Снимање кога не сакаш да снимаш и престанување со снимање кога сакаш да снимаш (REC/STBY)
- Претеран зум или пан, особено снимање од далечина со зум, така што сликата е матна
- Многу небо или простор над субјектот
- Случајно вклучување ефект
- Ја пропушти акцијата затоа што снимаше нешто друго
- Снимање со датум на сликата
- Исклучување на камерата веднаш по завршувањето на акцијата
- Се заборава да се дистрибуира материјалот

Новото време бара нов пристап!

извадоци од транскрипти

Во моите фотографии се обидувам да се борам со аналогниот пристап на фотографирање што го имаат постарите новинари. Во принцип, ако темата е централно греење, уредниците во весниците бараат фотографија од радијатор. Се обидувам да работам поразлично. Сепак е ново време, а нивниот пристап е многу еднослоен.

За мојата магистратура работев во Косово на тема што е многу тешка за илустрирање, односно загаденоста на почвата, на воздухот, на водата, и како сето тоа влијае врз луѓето. Тоа е многу тешко за илустрирање, не можете да фотографирате нешто што не го гледате, како ќе фотографирате болест, канцер... Тука е важно повеќеслојното размислување. Работев во кампот што го изградила француската војска за време на конфликтот. Французите сфатија дека е токсично по испитувања од шест месеци и редовни прегледи на војската што живееше таму. Нивото на железо во крвта им било многу високо. Поради тоа, го бетонираа целиот камп и изградија контејнери половина метар високо над земја, со цел да го избегнат загадувањето, но без ефект. По шест месеци, нивото на труењето било уште повисоко. Ги испратиле сите војници дома, со напомена да немаат деца најмалку една година... Има различни пристапи. Во случајот се работеше за документарна работа што одзема повеќе време, но затоа има многу поголема тежина. Во рок од шест месеци јас бев таму од четврток до недела. Не се прави целата приказна за два дена...

Томислав Георгиев

За обработката на фотографиите има две групи размислувања. Едната е таа што ја промовира Ројтерс, според која, не смеете да вршите интервенции врз фотографијата. Дури во последно време смислија програма каде што освен минимално да коригирате светло, ништо друго не смеете да направите. Со новинска/документарна фотографија не смеете да манипулирате.

Јас сум поборник да имате свој печат на фотографијата, да имате свое мислење, затоа што вие, сепак, сте и политичка личност, имате свое мислење за работата, затоа што вие го живеете тоа. Ако го хиперболизирате моментот и направите нешто што ќе промени малку во свеста на барем 10 луѓе, тогаш, според мене, е во ред.

Тоа е случајот со фотографијата со мршојадецот. Фотографот што ја направи фотографијата се самоуби поради критиките што ги доби! Аголот беше неверојатен, дете зад кое лежи мршојадец, но тоа е на еден метар од шаторот на УНИЦЕФ, кои се таму за да помагаат. Ако тоа се гледаше, фотографијата ќе беше многу полесна и помалку драматична, ама поради таа фотографија заседаваше и Генералното собрание на ОН и една фотографија помогна да се заврши војната и да се спасат илјадници луѓе од сигурна смрт. Значи, јас се согласувам со тоа.

Што е поважно – водата или интернетот?

НОВИНАРСТВОТО не се занимава со вистина, туку се занимава со востанување факти, а потоа, со контекстуализирање на фактите на начин на кој тие можат да станат релевантни.

Културата е суштината на тоа како луѓето во едно општество го градат вредносниот систем за да дојдат до состојба да кажат дека нешто е вистина. Ние живееме во едно релативно трагично време, бидејќи старите дефиниции (социолошки, политиколошки, антрополошки) за културите сè помалку важат.

Ако утре добиете писмо од општината во кое се вели дека водата и интернетот ќе бидат исклучени од понеделник, што ќе ви биде поважно – водата или интернетот? Многумина ќе одговорат дека интернетот им е поважен.

Вредностите се поместија во светот во кој живеат новите генерации, вие сте на работ. Јас сум имигрант во ова ново време, време на интернет и на мобилни комуникации.

Живееме во свет во кој луѓето не се свесни за елементарните работи за начинот на кој живеат. Постојат десетина клучни сервери во светот што овозможуваат мрежа, некои сервери се наоѓаат на бродови и пловат во меѓународни води за да не потпаднаат под ничија јурисдикција, некои од нив се во Америка, некои се во Европа и на други места.

Теоретски и практично е возможно да се исклучи интернетот. Но политички е практично неизводливо. Пред извесно време бев во Пакистан и војската правеше голема прослава во понеделник, а интернетот го исклучи во петок и го

д-р Сашо Орданоски

пушти дури во вторник. Тоа е Пакистан. Оправдание – опасност од терористички напад.

На факултет не се учи знаење, како што новинарството не се занимава со вистината, туку се учи методологија како да стигнете до знаењето.

Вас, нас, виртуелниот свет на интернетот сè повеќе ни ја скратува можноста да учиме методологија, а сè повеќе ни нуди готови производи.

На интернет си ги потврдуваме стереотипите. Никој од вас на интернет не бара вистина, туку ја бара својата вистина, кога ќе влезете на Гугл, вие барате нешто што ги потврдува претходно утврдените стереотипи.

Ако отидете во Виена, посетете го Музејот на градот, ќе видите дека и во 1850 година се знаело како ќе изгледа градот, а ние за „Скопје 2014“ дознавме сабајлето кога станавме од спиење.

Во Виена коњот имал многу големо значење и бил неодминлива компонента во општеството. Пред 170 години, со него се транспортира, се водат војни... Без коњот не можел да се замисли животот.

Денес, и последниот коњ да умре, никому нема ништо да му значи. Тоа сте вие, новинарите, нема да им значите ништо на идните генерации. Новинарството станува непотребна професија!

Во иднина ќе има ескалирани изјави сè почесто. Пример: доколку некој направи судир, не треба

да се земе изјава од него, бидејќи нема да ја каже вистината), но денес тоа се бара. Нема да се бара експерт да дојде и да каже како точно се случи незгодата или за тоа ќе треба еден фрејм.

Наспроти таква изјава, ќе земете некоја изјава каде што соговорникот ќе каже: „Видете, јас додека возев, излезе пред мене и не можев да закочам и го згазив“. Сите знаеме која е Ким Кардашијан, а кога правам анкета кај моите студенти на факултет, само 20 отсто знаат кој е Черчил. Денешната култура е културата на Кардашијан.

Волтер Липман е најважниот американски публицист и новинар од почетокот на минатиот век и зачетник на социологијата на комуниколошките науки, кој пред 90-100 години ја кажал една од најдобрите дефиниции за публиката.

Тој вели дека треба да претпоставиме дека јавноста нема експертски познавања за предметот на својата љубопитност. Значи, јавноста е љубопитна, но не знае зошто е љубопитна. Таа е непостојана, ги менува ставовите, бавно се буди и брзо се насочува... Секогаш има проблеми да го придобиете вниманието на публиката, а таа потоа го губи интересот релативно брзо. Јавноста секогаш сака да заземе страна, го персонализира секое искуство, јавноста сака да чуе персонализирање. „Да бе, да тетка ми беше вчера“, „утре ќе врне, значи ќе носам чадор...“. Јавноста е мелодраматична и сака да гледа повеќе емоции.

Објавена надвор од контекст, фотографијата може да биде опасна!

извадоци од транскрипти

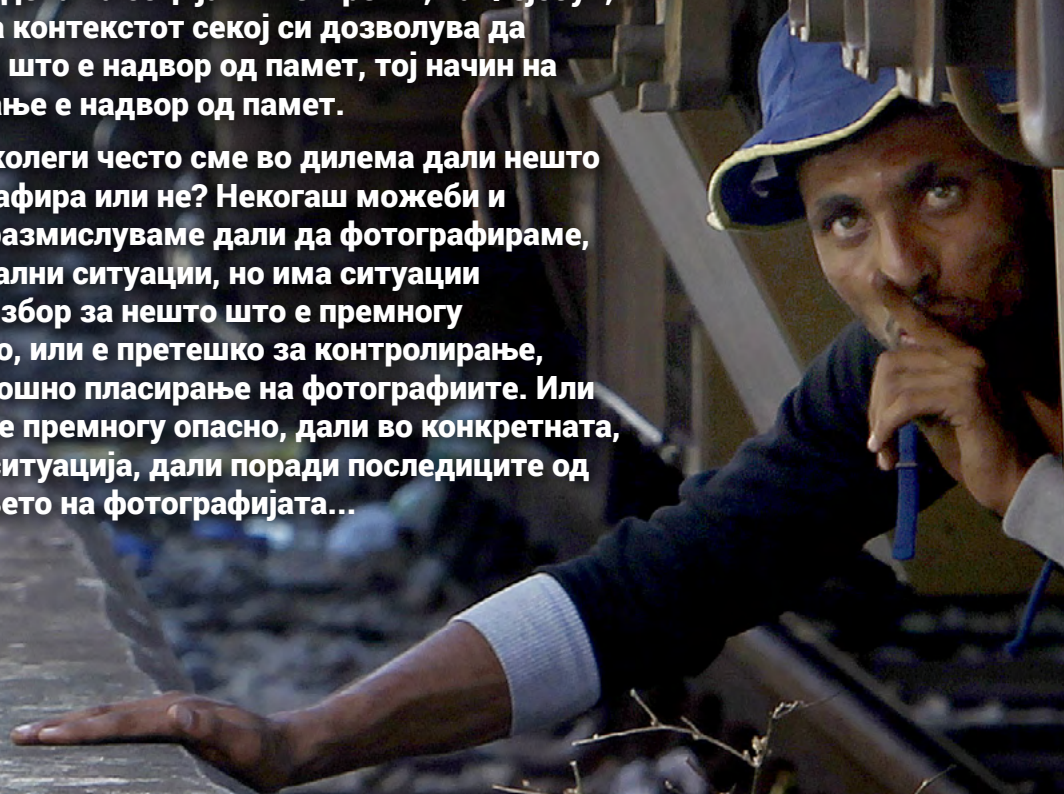
Борис Грдановски

ФОТОГРАФИЈАТА содржи податоци за себе, за начинот кога настанала, како настанала, под кои услови е настаната, со сериски броеви, односно технички податоци околу тоа како е направена фотографијата и сето тоа се вика метадата. Секоја дигитална фотографија го содржи тоа во себе. Доколку се настанати малверзации со метадатата, може да се открие како се настанати и дека е коригирана во фотешоп. Има вешти фоторепортери, а за тоа има и стручни лица што можат да откријат како е тоа правено и сите постапки да ги вратат наназад, со тоа што ќе ја немаат првичната форма, но ќе знаат што сè е направено со фотографијата.

Може да се купат фотографии од агенции, но тие често можат да се злоупотребат, со тоа што нема да се искористи нивната првенствена намена и тоа како настанале и за што се фотографирани, па тие да се искористат во некој поинаков текст, или во сосема друг контекст. Извадена надвор од контекст, фотографијата може да биде многу опасна и за тој што ја направил и за првичната намена. Најчесто, при пласирањето, покрај тоа што има приказна, потребно е да има „легенда“, без оглед на тоа дали е електронски или печатен медиум... Мора да е презентирано што се случува на фотографијата, кога и каде, тоа е најфер однос кон читателот. Зошто ви го кажувам овој увод?

За да видите колку е комплицирана постапката додека да стигнете до крајниот потрошувач, и затоа мора да бидете многу внимателни. Денес е лесно да се направи нешто, лесно е и да се пласира... Денес сме сведоци дека на социјалните мрежи, на Фејсбук, сè се прави, а контекстот секој си дозволува да си го додели, што е надвор од памет, тој начин на функционирање е надвор од памет.

Јас и моите колеги често сме во дилема дали нешто да се фотографира или не? Некогаш можеби и воопшто не размислуваме дали да фотографираме, во некои банални ситуации, но има ситуации кога станува збор за нешто што е премногу провокативно, или е претешко за контролирање, или за натамошно пласирање на фотографиите. Или може да биде премногу опасно, дали во конкретната, непосредна ситуација, дали поради последиците од презентирањето на фотографијата...

A man with dark hair and a beard, wearing a black jacket, is walking towards the right. He is carrying a large, bulky red bundle on his back, which appears to be a sleeping bag or a large blanket. He is also carrying a red bag with a white logo. He is walking on a muddy, debris-strewn path. In the foreground, there are three children. One child on the left is wearing a green beanie and a dark jacket. Another child in the center is wearing a pink jacket and a colorful striped beanie. A third child on the right is wearing a green hooded jacket. The background shows a cloudy sky and some distant hills.

ЗА бегалската криза медиумите беа заинтересирани чат-пат, или кога ќе има некоја „дешавка“ и новинарите беа во Гевгелија по два-три дена и си одеа дома. И воопшто не ја пренесуваа вистинската слика за тоа – што, всушност, се случува на македонската граница. Јас, со уште 7-8 луѓе најмногу, останав таму, знам што се случуваше и знам што сум преживеал... Во тие шест месеци човек не можеше да се тргне настрана и да нема емоции. Некогаш тоа е добро, но во овој случај беше многу тешко...

Фоторепортер: забавна, тажна, интересна, некогаш трагична професија...

извадоци од транскрипти

Роберт Атанасовски

Можеби некогаш сме преемотивни, но работата на фоторепортерите е да ја пренесат вистинската слика, таква како што ја гледаат и ја чувствуваат во моментот. Разговарав со многу луѓе и не е лесно, верувајте. Некому му е урната куќата, некому му убиле некој од фамилијата или му се заканиле дека ќе го убијат и дека за еден саат мора да ја напушти куќата... Се поставуваат многу прашања. Што би направил човек ако се најде во таква ситуација? Дали да им ги испрати фотографиите на полицајците што ги тепаат луѓето или со полицајците што на бегалците им ја даваат својата вода? Што мислите вие, што е најдобро?

Во „Гардијан“ беше објавена моја фотографија со наслов „Кога мигрантите си ги шијат усните, Европа не смее да молчи“... Што да се каже... Таму, меѓу бегалците, имаше инженери, лекари, стоматолози... и тие беа оставени таму, на „ничија земја“... А кај нас имаше игнорантски однос од голем дел од медиумите... Одвреме-навреме доаѓаа, ако имаше некоја голема приказна, и главно за да покажат дека полицајците таму им помагаат на мигрантите. А често, вистината, за жал, беше поинаква.

Емоцијата е движечки момент

извадоци од транскрипти

Огнен Теофиловски

ФОТОГРАФИЈАТА е првиот медиум што „стоира“ дел од времето што никогаш нема да се повтори. Новинарската фотографија ја имаа таа задача да го земе и да го зачува тој дел од историјата што е неповторлив. Ова не е филм, не е студиска фотографија и нема местeње, нема повторување, никој не се враќа... Се случува еднаш и никогаш повеќе, и тоа е голема одговорност. Како ќе ги пренесеш настаните за да ја видат луѓето пораката, како ќе живееш со тоа, како си го пренел, колку е тоа субјективно или објективно? Тешко е да се пренесат работите објективно, фотографирањето е толку субјективно, лично, и зависи од сопственото познавање на животот и погледот на работите. Каква ќе биде фотографијата, зависи лично од мене. Затоа, тоа е еден момент кога имаш шанса случувањата, историјата, ти како фоторепортер да ги гледаш од прв ред. Сите други се зад тебе и нема повторување...

Многу е важно колку ќе се поставиме објективно. Колку и да е тешко тоа, треба да се трудиме тоа да биде реално, да го пренесеме реалниот објект. Нема лош настан за фотографирање. Треба еднакво внимание да се посвети на сите случувања. Треба да си прв на настанот и да си заминеш последен, на сè да посветиш внимание. Треба да си подготвен од претходно, за тоа каде одиш, што ќе има таму, кој ќе дојде, кој ќе си замине... Треба да ги предвидиш работите, за да го фатиш моментот што се случува само еднаш, мора да си подготвен.

Во секоја фотографија емоцијата е движечки момент. Ние знаеме да „гледаме“

фотографија, пред да знаеме да читаме и да пишуваме. Затоа сите, баш сите, имаат право да критикуваат фотографија. Со текстот е поинаку, некој знае да прочита, некој не, некој ќе разбере, некој не... Фотографијата нема бариера, ни јазична ни временска... Фотографијата секој ја восприема така како што ќе ја види, затоа велам, емоцијата што ќе ја пренесе фотографијата на гледачот е движечки момент. Тоа ја разликува добрата од лошата фотографија, ништо друго. Техниката се учи, апарати се купуваат... Дали фотографијата е добра, зависи од тоа што емотивно ќе пренесе. Дали на тој што ќе ја види ќе му се допадне, ќе го изградува, растажи... Доколку фотографијата пренесе емоција, таа ја завршила работата, доколку пренесе и порака, сме направиле голема работа.

Фоторепортерството или визуелното новинарство е занает. Мора да си постојано присутен. Ние сме како острилот на ножот, нонстоп сечеме. Ако не си остар секој ден, ако нонстоп не работиш, ќе затапиш, и тука нема назад. Секој ден мора да се работи.

Секогаш кога фотографирате нешто, внимавајте на деталите. Деталите некогаш кажуваат многу повеќе отколку целата слика.

Нема добар или лош настан. Сум фотографирал настан за госпоѓа што добила награда за најдобри колачиња. Целото внимание во тие 15 минути морав да ѝ го посветам на таа госпоѓа. Затоа што успеала да ја добие наградата, затоа што била на фризер да се дотера за некој да ја фотографира... Не можам да си дозволам тоа да помине само со една фотографија, без внимание, и да си заминам. Таа го работела тоа со целото свое достоинство и јас морам да ѝ го посветам целото свое внимание.

Фоторепортерите се оставени самите на себе

извадоци од транскрипти

Георги Личовски

ПОРАНО луѓето можеби и не знаеја што сè може да значи кога некој ги фотографира, но по југословенските војни, тие се класичен пример, кога многу луѓе завршија и во Шевенинген поради фотографии од фоторепортери што фотографираа за време на судирите, работите се сменија. Дел од учесниците во војните станаа свесни дека се овековечени, снимени или фотографирани откако завршија в затвор. Денес веќе сите луѓе се свесни што значи некој да ги фотографира и да ги снима. Веднаш се станува цел.

Од друга страна, воопшто не е безопасно да се занимаваш со оваа професија, особено во Македонија.

Ние, македонските фоторепортери, направивме наше здружение, организиравме и годишна изложба и награда „Живко Јаневски“, но сето тоа пропадна. Пропадна поради нашето неединство. Не успеавме да одржиме собрание и, поради тоа, денес нашиот статус е таков каков што е. Се обидуваме да се собереме, да се организираме во наше здружение или да сме дел од ЗНМ. Немањето здружение е една од големите причини зошто статусот на фоторепортерите е ваков. Никој од фоторепортерите нема реална заштита кога нешто ќе му се случи, туку сме оставени сами на себе.

Но самите сме виновни за тоа.

ФОТО: Георгий Личовски

Невладините организации станаа најважен фактор за заштита на човековите права!

извадоци од транскрипти

Уранија Пировска

СЕКОГАШ во фокусот на меѓународните стандарди се ранливите групи. Тоа се оние групи граѓани чиј пристап до правата е отежнат. Децата се првата ранлива група. Немаат можност секогаш сами да побараат права и заштита и, од таа причина, имаат посебна конвенција и имаат посебни права.

Понатаму, лицата со посебни потреби и лицата што издржуваат казна затвор или притвор. Во поново време во Македонија и жените станаа ранлива категорија. Затоа, човековите права не треба да се разгледуваат како фиксна категорија. Цивилизацискиот напредок не значеше, за жал, напредок во почитувањето на човековите права...*

Во теорија, правата се делат на четири генерации. Првата генерација човекови права се граѓанските и политичките права. Втората генерација се социјалните, економските и културните права. Третата генерација, која за нас е science fiction, е правото на мир, развој и животна средина. Со овие права се занимаваат држави со подолга парламентарна демократија и поинаква култура на човекови права. Република Македонија, за жал, моментално се занимава со граѓански и политички права. Тоа значи право на слобода, односно ги определува оние права што им овозможуваат на граѓаните да бидат слободни наспроти поредокот, власта и моќта на власта...

Во 1997 година Македонија ја доби првата независна институција Народен правобранител. Него не го избира Владата, туку го избираат пратениците, од каде што и ја црпи својата независност, што е правило насекаде во светот. Исто така, му се дава посебен мандат, правобранителот има право да влезе во која било затворена институција затвори, притвори, психијатриски установи... И оттаму да известува за состојбите со човековите права. Иако постои веќе 18 години, Народниот правобранител до ден-денес нема независен буџет, што значи дека е лимитиран во своето независно функционирање. Како може некој да биде критичен кон оној што ги обезбедува парите за вработување? Оттука, Народниот правобранител не може, што и се покажа, во целост да ја извршува својата функција и да биде критичен во онаа мера во која се очекува од него.

Пред четири години Република Македонија доби уште една независна институција, Комисија за спречување и заштита од дискриминација. И ова тело се избира во парламентот, но за жал, тоа што се случи во Македонија е преседан. Претседателот на оваа комисија е државен советник во Министерството за труд и социјална политика и, оттука, не може да станува збор за каква било независност во неговото работење.

Невладиниот сектор во последните четири години, во отсуство на конструктивна опозиција и на институции на системот, кои наместо да обезбедат заштита, одбиваат да ги почитуваат човековите права, стана најважен фактор за заштита на човековите права...

*

Во теоријата постојат три форми на активизам; контакт-активизам, конструктивен и хостилен активизам. Првиот претпоставува контакт со институции, поднесување барања, што не треба да се пренебрегне, иако знаеме дека институциите не одговараат на нашите барања, сепак, не треба да ги поштедиме и треба да ги поминеме сите инстанции што ни стојат на располагање, за на крај да стигнеме до Европскиот суд за човекови права во Стразбур. Конструктивниот активизам оди еден степен повисоко. Претставува активно учество на граѓаните во работни групи, дискусии и јавни дебати. Но што кога нема јавни дебати? Што ако Собранието, и покрај тоа што носи закони, тоа најчесто, во последните 10 години, го прави по кратка постапка, па дури и за менување на Уставот и за третирање на суштинските права на граѓаните? Што прави граѓанскиот сектор? Паралелно организира дебати, зашто една од најважните работи на невладиниот сектор е менување на јавната свест кај граѓаните за сите работи за кои државата не најде за потребно да одржи дебати.

Голема е одговорноста на новинарите

извадоци од транскрипти

Сузана Мицева

НОВИНАРСТВОТО е еуфорична професија, особено кога ќе намирисате тема во која има солзи, каде што има крв, каде што има нешто замрсно. Не дека ние се радуваме на тоа, туку од аспект дека откривате нешто многу поголемо од она што ви се прикажува или што е веќе прикажано. Новинарите и медиумите во Македонија моментално се во еуфорија, но во сеопшта еуфорија, многу малку се гледа она што ни поминува преку нос и пред очи.

Морам да ви кажам дека е многу тешко вистинските приказни новинарите да ги истуркаат кај уредниците во Македонија. Голем број од уредниците никогаш не биле на терен, и за да им пренесете вие што се случува таму, најпрвин треба да избилдате мускули, да им нацртате, и на некој начин да ги убедите дека приказната што ја носите е вредна и е за објавување, да ѝ дадат поголем простор во вестите или да ја стават погоре, а не долу под временската прогноза.

Мигрантите ги забележавме кога почнаа да умираат по шините. Се движеле и пред тоа, но никој не знаеше за тоа. Можно ли е во држава со два милиона жители дневно да влегуваат најмалку 1.000 луѓе на дива премини, да минуваат пред очите на граѓаните и да минуваат пред полициски патроли, и никој да не ги забележи. Тоа се случувало во последните три години, а само шест месеци активно известуваме за случувањата со мигрантите низ Македонија, а дел од нив се бегалци од воените конфликти.

Последната несреќа се случи некаде во март, чинам, кога загинаа 14 мигранти од Авганистан и мислам дека тоа беше појдовната точка јас да се свестам за тоа што се случува во регионот за кој известувам. Се почувствував засрамена поради тоа што не знаев што се случува во мојот регион. Тргнавме кон Миравци и за два часа снимивме илјада бегалци, во напуштени објекти, по полиња. Првата приказна што ја објавив беше дека на мигранти што влегле илегално во Македонија им биле киднапирани две жени и пет деца. Тоа предизвика големо внимание во јавноста. Знаете што беше одговорот на полицијата? Дека не биле пријавени киднапирани деца. Три месеци, од март до јуни, се обидувавме да докажеме дека имаме сериозен проблем, дека влегуваат илјадници луѓе, голем дел бегалци, но не знаеме дали покрај нив влегувале и други лица, со други намери. За тоа се молчеше и се велеше дека во Македонија законот за азил налага така и дека ако влезат илегално во Македонија, мора веднаш да се пријават во првата станица, и оттаму да се води случајот.

Известувањето во такви ситуации е навистина стресно. Сите ние имаме семејства дома. Обично се вели дека новинарството не е професија за жена, но во Македонија во последно време ниедна професија не е за жена, во многу ситуации. Најпрвин жената мора да се избори, да се претстави во строго патријархално и многу назадно општество. Каде и да одите како новинарка, важно е мажот од другата страна да не го извулгализира вашиот настап. Дали ќе ве прифати како соговорник или како новинар, или ќе ве гледа како сексуален објект. Тоа е реалноста.

Потоа, дали ќе ве сфатат сериозно затоа што сте жена, и трето, дали вие како жена имате капацитет да ја истерате приказната до крај. Меѓутоа, покрај ова, вие имате една приватна страна, треба да ги средите работите дома пред да излезете на работа. Во новинарството не знаете кога ќе се вратите дома. Вчера работниот денот ми почна во 10 часот, бев дома во 21 часот, а имам три малолетни деца.

Што е најтешкото? Кога вие ќе ги оставите вашите деца дома, а треба да одите во една средина каде што има многу други деца, во многу други ситуации што треба да ги снимате. Пред два дена врнеше толку многу дожд, а имаше 100-ина деца што чекаа на граница да бидат пуштени. Од една страна, имате родители што ги гушкаат своите бебиња, а од друга страна, имате еден коридор каде што се пуштаат бегалци од воени зони. Сето тоа е многу трогателно, независно дали сте маж или жена, дали сте новинар. Верувам дека и на полицајците не им е лесно. И тие многупати ја делат својата храна и остануваат гладни. И затоа е многу голема одговорноста на новинарите кога треба да пренесат некој вест. Денес имаш полицаец што пушта солзавец кон групата, а вчера сте го виделе како го разделува оброкот. Каде ќе го направите балансот, треба ли да направите баланс?

Треба да сте или многу истренирани и емотивно добро потковани за да можете да бидете само професионалец. Јас не би ни сакала да бидам само професионалец. Јас како човек, сакам да помогнам. Имаше ситуација кога фоторепортерите не фотографираа. Колабираше еден мигрант, и тоа се многу моќни снимки или фотографии. Репортерите ги оставија фотоапаратите и му помогнаа на човекот. Има многу дилеми, но мора да бидеме луѓе, пред сè.

Како претставник од медиум, многу помалку можеш да направиш отколку како граѓански активист, сè што ние се стегаме и не смееме како новинари, вие како граѓански новинари можете да го направите на многу начини...

Транскриптите ги подготвија **Марија Теговска** и **Дехран Муратов**

Граѓанското новинарство има иднина во Македонија

Синиша Станковиќ

искуството на уредникот: скепси и дилеми

НА ПРОЕКТОТ „Граѓански објектив“, пред неговиот почеток, гледав со извесна резерва, од проста причина што со катастрофалната ситуација околу слободата на медиумите и со стрмоглавувањето на квалитетот на журналистичкиот производ во државава во последните 10 години (поради грубиот политички рекет врз ретките сопственици што со своите медиуми, покрај лукративната, сакаа/т да исполнат и општествено-одговорна улога, или поради економските уцени од власта што е најголем огласувач, како и поради досега невидените партиски притисоци врз новинарите, арогантната нетранспарентност на носителите на функции при донесувањето одлуки и долносувањето на професионалните стандарди и моралните норми во квазимедиумите под чадорот на власта...), тешко ја прифаќав идејата дека она што од поодамна, за жал, со нововостановените „трпен-спасен“ правила на игра, не го прават традиционалните медиуми и

професионалните новинари, сега би го правеле „обичните“ граѓан(к)и.

Оние, искрените, луѓе од маалата и секојдневјето, кои иако покажуваа(т) особен интерес да станат граѓански новинари и преку своите прилози да крикнат против неправдата и неправото, сепак, немале никакво претходно журналистичко искуство и се образовале, и дотогаш работеле нешто сосема друго во животот... И се кршев меѓу сознанијата за граѓанскиот видеоактивизам, со децении актуелен во светот и „турни ме, да кинисам“ – кредото, со векови присутно во кутрата Македонија... И ме подисплаши предлогот

неколките активисти од ЦИВИЛ (без оглед на нивниот тежок „багаж“ во граѓанскиот сектор) и едвај двајцата поискусни новинари, да се обидат да предизвикаат драстична промена на менталната структура на сè помногубројните Трпе-Трајчевци во државните структури (која суровата власт на ВМРО-ДПМНЕ, во пакет со вазалското раководство на послушничката ДУИ, ја избруси до максимално безрбетништво!), или да го сепнат одамна заборавеното бунтовништво кај преостанатиот дел од населението што цела деценија преживува во Македонија.

Уште повеќе, затоа што забрзаното изумирање на печатените медиуми во актуелната ни „Macedonija Speechless“, за разлика од светските искуства, во помала мера беше и е последица на неминовната „компјутеризација“, туку е директен резултат на политичка пресметка со последните сопственици на медиуми и новинари – вистински професионалци што ја бранеа и ја бранат слободата на јавното мислење и честа и достоинството на

Синиша Станковиќ му доделува награда за граѓанско новинарство на Сотир Габелоски од Крушево

оваа тешка, но, сепак, убава професија. Паралелно, пропагандистички радио и ТВ-станции, диригирани под строгата контрола на ВМРО-ДПМНЕ, никн(ув)аа како печурки по дожд и на централно и на локално ниво, деградирајќи ја професијата и срчосувајќи ги моралните и професионалните стандарди, ширејќи лаги за успехите на „преродбениците“ и „градителите“ (замајувајќи ја јавноста со виртуелните достигнувања како карикатуралниот проект „Скопје 2014“, на пример) и премолчувајќи ги, па дури и прикривајќи ги и спинувајќи ги фактите за невидениот криминал и бескрупулозното пљачкосување на Македонија, за девастацијата на државата на речиси сите полиња и масовното бегство на стотици илјади млади и образовани луѓе, за безнадежноста и стравот што ги задушуваат граѓан(к)ите, без оглед на нивната национална и верска припадност...

Но уште на првиот од петте дводневни семинари, во просек, со по дваесетина учесници, што ги одржавме во Скопје, Битола, Струмица и Велес, се соочив со заинтересирани граѓан(к)и од сите возрасни групи, кои внимателно ги слушаа предавачите од тимот на ЦИВИЛ, како и гостите, еминентните граѓански активисти, фоторепортери, новинари и уметници (актери, режисери и писатели) и со голем интерес учествуваа во практичниот дел на обуката – работилниците на кои пишуваа, фотографираа и снимаа видеоматеријали за случаите на кршењето на човековите права... И се воодушевив.

Не се сомневав дека проектот за обука на граѓански новинари, благодареејќи на искуството и трпението на повозрасните и на големата желба и одлична кондиција на помладите ЦИВИЛ-и, може да влијае врз јакнењето на свеста и на пошироките слоеви на населението за важноста на почитувањето на човековите права и слободи и за потребата од јавно жигосување на сите оние што ги кршат, особено од позиција на моќ и функција... Но веќе еднодецениската живејачка во вџашувачки страв во „темниот вилает“ Македонија, ја иницираше мојата скепса дека ќе има доволно граѓани што ќе се охрабрат да се активираат и јавно да проговорат за неправдите и за кршењето на правата што се случуваат во нивните средини, но и на државно ниво. Од друга страна, иако со проектот замислената тема на „натпреварот“ на граѓанските новинари беше кршење на човековите права со посебен акцент на изборните права, го стеснуваше изборот на опции за

трудовете на граѓанските новинари (кои ни испраќаа и прилози за социјалната неправда, за разни злоупотреби, за кршењето на работничките права – притисоците и мобингот...), се покажа дека токму препотентноста на безотчетната и неодговорна власт, која вложуваше огромни напори во задушвање на јавното мислење и во дисциплинирање на медиумите, на граѓаните им овозможи лесно да „избираат“ за што ќе пишуваат. Дури и списокот што им го подготвивме со можни случаи на кршење на човековите права и слободи им беше премногу кус, па од месец во месец изнаоѓаа нови...

Заедничката евалуација на прилозите на крајот на секоја работилница, како и предлозите на помладите колеги од ЦИВИЛ Медиа, кои од пристигнатите материјали на граѓанските новинари да бидат објавени и да учествуваат во трката за наградите, само ја зацврстуваа убеденоста дека граѓанското новинарство има иднина во Македонија. Дури и ако Македонија се врати на познатите патеки за евроатланските интеграции (и почне повторно да се приближува кон цивилизираните земји, од кои со волја на политичките елити и особено на државното раководство последниве години – дотолку се оддалечи), односно ако се ослободат медиумите од железната преградка на власта и ако ситуацијата во новинарството и се врати барем на нивото од 90-тите години од минатиот век, напредокот на технологијата веќе ширум им ги отвори вратите на граѓанските новинари. Некогашните консументи што веќе се охрабрија и да „произведуваат“ прилози, лесно ќе се вратат во позицијата на читатели/слушатели/гледачи, но сега, комплетно подготвени, во случај на потреба, повторно да ја преминат сè попознатата граница и да ги користат мобилниот, таблетот, фотоапаратот, камерата...

Истанбул, 2015, фотографија: Томислав Георгиев

Кратка историја на граѓанското новинарство

Протести за права на жената, Вашингтон, САД, 1970 г.

ГРАЃАНСКОТО

новинарство често се опишува и како герила, мрежно, Web 2.0, демократско, улично или партиципативно новинарство. Тоа се разликува од новинарството на заедницата (комунално новинарство) или новинарството во служба на јавноста кои ги практикуваат професионални новинари, како и од кооперативното новинарство и социјалното новинарство кои се хибридни форми кои обединуваат професионални новинари

со почетници или со активисти во процесот на медиумската продукција.

Овој нов, растечки медиумски род кој предизвика тектонски поместувања во начините на информирање во светот, пред сè, се заснова на содржини продуцирани од самите корисници на медиумите и медиумските продукти. Поточно, од нем набљудувач и консумент, публиката станува генератор на вести и ставови.

Зачетоците на граѓанското новинарство се лоцираат некаде во 80-те години на 20. век, кога во САД се сè погласни граѓанските реакции на корумпираното новинарство кое, наместо да му служи на јавниот интерес, ги претставува интересите на центрите на финансиска или политичка моќ.

Убиството на Кенеди, 1963

Некои автори го сместуваат почетокот на граѓанското новинарство со аматерската снимка на убиството на американскиот претседател Џон Кенеди во Далас, Тексас, на 22 ноември 1963 година.

Аматерската видео снимка на минувач кој го сними полициското брутално претепување на легендарниот НБА кошаркар Родни Кинг во Лос Анџелес, на 3 март 1991 година, се смета за класичен пример на граѓанското новинарство. Овој настан, обелоденет преку аматерската видео снимка, предизвика силен

револт и масовни протести во Лос Анџелес и во повеќе градови низ Америка.

Граѓанското новинарство во тој период е во пораст. Тој мобилизира и поттикнува на акција. Тоа е одлична мотивација за зголемување на бројот на членовите на познати организации за човекови права. За илустрација, од 40.000 членови на Amnesty International во Велика Британија во 1987 година, тој број нараснува на 150.000 во 2000 година.

Од потреба, преку интерес, до учество

Потребата на современиот човек да биде информиран расте постојано. Со брзиот технолошки напредок, таа потреба се задоволува на сè покомплексни начини. Уште на самиот почеток на филмот се наоѓа, всушност, документарен филм – „Работнички излегуваат од фабрика“ од Луис Лимиер, 1895 година.

Во 20-те години на минатиот век, руските филмации правеа документарци за јакнење на јавната свест („Неделен филм“, Сига Вертов).

Во 20-те и 30-те години на минатиот век, во Обединетото Кралство се продуцираат документарни филмови за секојдневието на обичниот човек – секојдневно. Џон Грирсон и неговата екипа продуцираат

Претепувањето на Родни Кинг, 1991

„Работнички излегуваат од фабрика“, Лимиер, 1895

документарци кои станаа вистинска политичка сила. („Проблеми со домувањето“, Џон Гирсон)

Во 40-те, нацистите правеа свои „домашни видеа“ од погромот во конц-логорите, материјал кој подоцна се употреби во Нирнбершкиот процес. Во 40-те, насекаде во светот се прават документарни филмови за војната, мирот и обновата на светот.

Во 60-те, филмот стана популарно средство за граѓанските движења во тоа време. Малата камера со 16 мм филм, лесна за ракување

која се појави на пазарот, стана одлично средство во рацете на мировните активисти и бранителите на човековите права во САД и во Европа. (Cinéma vérité во Франција)

Во 70-те, активистите против војната во Виетнам, против расизмот и апартхејдот, застапниците на човековите права, феминистичкото движење, екологистите и низа други – добија уште подобри камери кои ја користеа првата генерација од видео ленти. Тоа беа камерите Portapak и U-Matic. Мали, лесни за

ракување и релативно ефтини, овие камери станаа омилени за „герила“ филмациите прво во Америка, а потоа и насекаде во светот.

Downtown Community Television Center е основан во 1972 г. Во Њујорк. Основачи се Џон Алперт и Кеико Тсуно. Оваа организација им нуди на заинтересираните граѓан(к) и бесплатна или многу поволна обука за електронските медиуми и продукција. Во првите седум години по формирањето, овој центар обучи 7.000 активисти на англиски, шпански и кинески јазик. Денес, овој центар обучува околу 2.000 видео активисти годишно. Над 50.000 луѓе досега добија обука за видео продукција во изминатите 40ина години од постоењето на центарот.

Традиционалните медиуми потфрлија. Голем дел од нив ја изневерија довербата на јавноста. Технолошката револуција и развојот на интернет медиумите му помогнаа на граѓанското новинарство да стане значајно орудие за борците за човекови права и слободи насекаде во светот.

„За слобода на изразувањето“ - јавен настан, Скопје, 1 јуни 2016

Кога медиумските гиганти паѓаат...

искуството на еден интернет и кафе-зависник

Ермин Климента

РАБОТЕЈКИ за организација, која е една од највлијателните во општеството во кое живееме, градот и земјата каде што живееме, луѓето што ја препознаваат тешката и макотрпна работа што ја работиме секојдневно и резултатите што нè мотивираат да работиме понапорно и подинамично од кога било, онлајн-влијанието е супер важно и сакам за тоа да ги шернам овде моите размислувања.

Како дел од проектниот тим и член на Собранието на ЦИВИЛ, одлепив кога дознав дека ни беше дадена поддршка од National Endowment for Democracy и што ја добивме шансата да го охрабриме граѓанското новинарство во нашата мала, но турбулентна земја.

Го презедовме овој проект пред точно една година со надеж дека ќе стане влијателен и постојан тренд во општеството. Сакаме да овозможиме простор во кој луѓето што ги шетаат своите кучиња секој ден или одат кон работа, кога веќе ги имаат своите телефони при рака, да ја искористат можноста да документираат нешто што се случува и да ги известат своите сограѓани за тоа преку една од нашите платформи.

Како дел од студентските движења и големите протести, особено по објавувањето на прислушуваниите разговори, бев во уникатна позиција. Големите медиуми што беа слепи за протестите, освен да ги етикетираат како предавнички и платенички активности, почнаа војна со јавноста, војна од која кој било искусен пи-ар агент би бегал многу далеку.

Центрите на моќта ја разоткрија својата полиса за манипулација со медиумите и докажаа дека не треба да им се верува. Принципите врз кои полтроните ги изградија своите кариери и зад себе ги оставија принципите, одамна ја преминаа црвената линија во новинарството. На тоа место сега се појавија граѓанските новинари, кои се приклучија кон информатичката ера и донесоа веродостојност и итност на настаните. Тие ѝ се спротивставија на малоумноста што се заканува со убиство на демократијата.

Преку нашите веб-страници и социјалните медиуми, граѓанските новинари им објавија војна на традиционалните медиуми. Тие се појавија пред нивните врати и едногласно кажаа НЕ ПОВЕЌЕ! Нема повеќе лаги, корупција, држава што се однесува како деспот кон своите граѓани, што ја командува државата како нивни двор за перење пари и многу повеќе. Моравме да застанеме над сето тоа и да се избориме со малоумноста пред нас.

Граѓанскиот новинар во нас не сакаше и не дозволи да се скрши духот на нашата интелигенција, совеста што пред нас беше цело време, но сега имавме начини и платформи, како и ресурси да ја рашириме свеста и да ги разоткриеме од дното нагоре.

Секоја поединечна сторија од нашите граѓански новинари достигнува минимум од 1.000 прегледи на нашата веб-страница и над 10.000 прегледи на Фејсбук, па сè до 80.000 прегледи на само еден прилог од протестите што се случуваа во главниот град на Македонија. Тоа на читателот од САД или Европа може да му изгледа микроскопски малку, но за наши услови е вртоглав успех.

Пораки од луѓе што никогаш немаа право на глас, сега им беше дадено, за нив беше нечуено некој да им даде платформа за говор, а не пак да ги читаат илјадници луѓе. Постигнавме бројки што ги надминаа сите, па и нашите очекувања. Дневните печати, на пример, продаваат максимални 10.000 копии, што е за неколку илјади помалку од дневната читаност само на еден прилог од граѓанските новинари.

Нашата Фејсбук-публика и Твитер-поддршка не се бројат како и многуте онлајн-аутпути и платформи што му даваат глас на обичниот граѓанин. Ќе споменам само една Фејсбук-статистика, која вели дека повеќе од два милиона прегледи се направени во една година од започнувањето на овој проект.

Нашиот веб-сајт (www.civil.org.mk) е посетен над 200.000 пати само за проектот „Граѓански објектив“. Овие стории имаа директен ефект врз општеството. Проблемите со патиштата ветувани од политичарите, а уништени поради неисполнетите ветувања, можеби се незначајни за некого, но децата што го одат неколкукилометарскиот пат до училиштето, знаат точно на што се мисли. Самохрани мајки што добиле збор преку овој проект, дошле за првпат да проговорат за маката со институциите.

Е, сега, сакате уште статистики или ќе се фатите за телефон и ќе снимате? Јас ве чекам зад студениот монитор за да ја претворам вашата сторија во победа над медиумските гиганти.

CYBER ATTACK

error

M57726548-XG/112

CYBER ATTACKS

НАПАДИТЕ на нашите веб страници беа интензивни и го попречуваа нормалното функционирање во критични моменти. Колку и да беа вознемирувачки, овие напади ни беа и од голема полза. Пред сè, научивме многу за сајбер нападите. Но, интензитетот и димензиите на овие напади значеа уште нешто. Ни стана очигледно дека тоа што ЦИВИЛ го публикува е важно, видливо и дека им пречи на одредени структури на моќ кои не жалат ресурси да спроведат тешки напади врз нашиот сервер и веб страниците.

Придружено со говорот на омразата на социјалните мрежи и заканите кои дел од екипата на ЦИВИЛ ги добиваат во приватни пораки, ние навистина сме соочени со големи предизвици секој ден и секоја ноќ. Сепак, онлајн поддршката, изразите на одобрување и охрабрување се неспоредливо побројни и повидливи, што ни дава сигнал дека сме на добар пат и дека треба да продолжиме уште поупорно, понапорно и похрабро. Секој ден, по секоја сајбер битка, излегуваме посилни и помудри.

Како и да е, сајбер нападите беа насочени на нашите сервери кои се изградени така што можат да

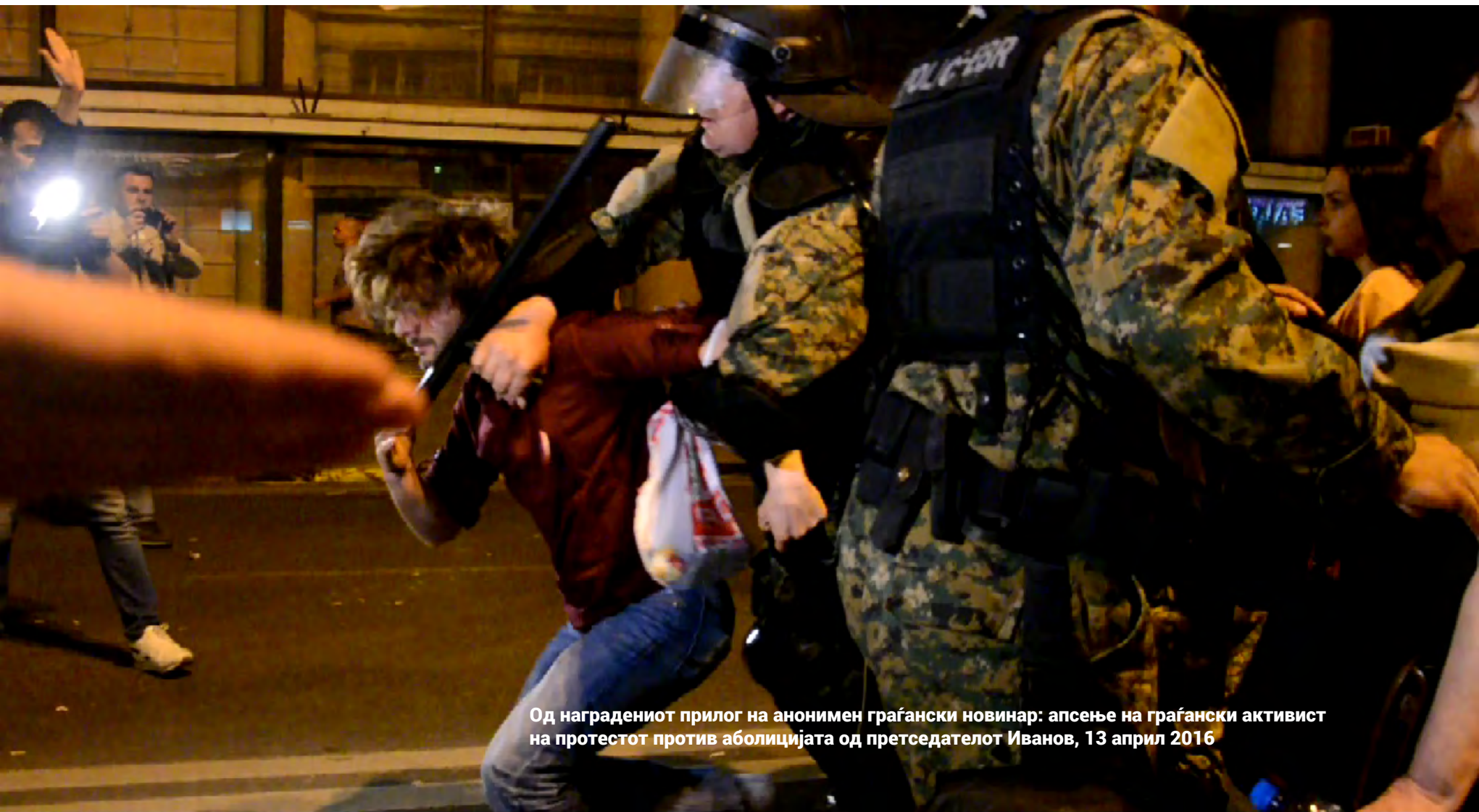
издржат висок притисок од најразлични видови, како што се лажните посети (ботови).

Најголем број од овие напади доаѓаат од моќни сервери кои се лоцирани во Русија. Откако нападите почнаа да се интензивираат во април, оваа година, ние презедовме низа безбедносни мерки и секојдневно правиме напори да ги задржиме веб страниците онлајн, наспроти честите и масивните напади. Можеме да забележиме дека нападите врз нас се ултра софистицирани и користат најнови технологии и платформи.

За илустрација, главната веб страница на ЦИВИЛ издржа над 30 милиони напади за само 6 месеци, односно над 5 милиони месечно, во просек. Како што се приближуваат изборите (11 декември 2016), овие напади ќе стануваат сè пожестоки. Ние сме подготвени да го поднесеме тој удар.

Наспроти тоа, веб страницата на ЦИВИЛ е една од најобемните во регионот, со секојдневна мултимедијална продукција. На некој начин, сајбер нападите врз ЦИВИЛ го предизвикаа токму обратниот ефект. Ние сме порешителни, поддршката за нас расте, а видливоста на онлајн каналите на ЦИВИЛ постојано расте.

Ермин Климента

Од наградениот прилог на анонимен граѓански новинар: апсење на граѓански активист на протестот против аболуцијата од претседателот Иванов, 13 април 2016

Граѓанското новинарство на барикадите на вистината и слободата

Џабир Дерала

КОГА лица во цивилна облека и со исукани пиштоли го апсеа возачот на комбето на Шарената револуција по протестот под мотото „Хорхе, ти си срам за Македонија!“, без образложение го приведоа во полициска станица и го држеа таму со часови без да му ја кажат причината за апсењето, една граѓанска новинарка направи неколку фотографии од тој настан и ги испрати во ЦИВИЛ, организација за човекови права што води проект за поттик и јакнење на граѓанско новинарство во Македонија. Информацијата допре до 20.000 луѓе само на Фејсбук, веќе во

ФОТО: Од јавната презентација на „Граѓански објектив“ во Битола, 19 мај 2016.

првиот час по објавувањето на информацијата. Стотици луѓе беа алармирани во доцните вечерни часови, а дел од нив се појавија пред полициската станица во знак на солидарност со својот сограѓанин, кој секој ден од малото комбе пушта музика и пораки за слобода, правда и демократија.

Овој настан се случи само неколку часа пред да биде завршен овој текст. Овој пример е само еден од стотиците примери за одважноста на граѓанските новинари, како во нашата земја, така и насекаде во светот.

Граѓанските новинари се последната барикада на слободните медиуми, последната линија на отпорот против корпоративната политика на корумпираните моќници. Меѓународните стандарди, напредните закони што ја бранат слободата на изразувањето и медиумските слободи, државни механизми за заштита на демократијата, комисии и регулаторни тела... Сето тоа, во тажниот и тревожен пример на

Македонија, се покажува како подложно на корупција, искривување, манипулација и диктат на една клика. Сите стандарди и закони паднаа згмечени од чизмата на еден систем што го разработи една клика што на својата агенда нема ништо друго освен да се освои и да се задржи моќта, а моќта да се употреби за да се украдат што е можно повеќе пари и уште повеќе моќ.

Во тоа менгеме се притиснати и медиумите и консументите на медиумските содржини. Многумина од новинарите и уредниците ја играат својата неславна, валкана и неморална улога со години, оставајќи го зад себе достоинството на професијата и оддаваат слика на мизерни човечки суштества. Понизни прислужници на своите газди, тие деноноќно лажат и мразат. Сè што не можат или не смеат нивните стопани да кажат, кажуваат тие. Сè што им е потребно на комерцијалните спонзори да прикријат, тие прикриваат. Сите спреги меѓу политиката и бизнисот, секоја валкана зделка меѓу узурпаторите и примитивните газди на компаниите, тие се подготвени да ги претворат во политички, економски, деловен, „дил-ориентед“ успех.

Но на тоа му дојде крајот. Граѓанските новинарки и новинари му дадоа ново темпо, нова енергија на ова време – невреме. Тоа што медиумите одбираат да го прикријат, граѓанските новинари го откриваат. Тие се новите војни на страната на фактите и вистината. Граѓанските новинари истражуваат, снимаат, фотографираат, прават интервјуа, прибираат сведоштва и докази за сè што го кријат моќниците преку своите медиумски манипуланти.

Граѓанските новинарки и новинари се тие што ги пробиваат тајните комуникации меѓу партиските војници што ги газат човековите права и слободи, известуваат за апсења на активисти и за полициска бруталност, за криминалот на властите.

Без професионална надградба, без акредитиви и логистичка поддршка што секој новинар ја има (или би требало да ја има) од својата редакција, без никаква заштита, овие храбри луѓе имаат една единствена цел: да ги откријат фактите и да ја кажат вистината.

Една редакција може да ја чини многу време и многу пари за да истражи и да објави една сторија, со сиот ризик, на крајот, тоа да не ги содржи сите потребни елементи за да биде вистинита и во одбрана на јавниот интерес да се знае вистината за луѓето, настаните и процесите во едно општество. Гигантските скокови во развојот и пристапноста до новите комуникациски технологии, социјалните мрежи, веб-страниците што се евтини за регистрација и лесни за дизајн и употреба, паметните телефони, таблетите и лаптопите – станаа

нови алатки на граѓанските новинари. Тие се често во првата линија на настаните или самите се учесници или жртви во настаните. Помогнати од технологијата, тие се побрзи од традиционалните медиуми кои, робувајќи им на комерцијалните стандарди, ни оддалеку не успеваат да ја задоволат жедта за доследно и објективно информирање на јавноста.

За мобингот на работното место, за партиските притисоци врз социјално загрозените лица, за манипулациите со гласачкото право, за криминалот и корупцијата, за сиромаштијата, полициските злоупотреби и киднапирањето на институциите, медиумите и општеството – тоа ретко некој новинар во недемократско општество може да го открие и да го објави, а и да го направи тоа, може да биде предоцна, а и да подлегне под притисок на структурите на моќта. Но тоа можат да го направат граѓанските новинарки и новинари!

Како што демократијата постојано се освојува благодарение на активистите за човекови права, така и вистината се освојува благодарение на граѓанското новинарство. Се разбира, со помош на технологијата и интернетот.

ОВА Е ТВОЈ ПРОЕКТ!

ФОТОГРАФИРАЈ, СНИМАЈ, ИЗВЕСТУВАЈ
ИЗБОРНИ ПРИТИСОЦИ, УЦЕНИ, ПОТКУП
ДИСКРИМИНАЦИЈА, НАСИЛСТВО
КРШЕЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

ТИ МОЖЕШ ДА НАПРАВИШ ПРОМЕНА

FOTOGRAFO, XHIRO, RAPORTO
PRESIONE ZGJEDHORE, KËRCËNIME, RYSHFET
DISKRIMINIM, DHUNË
SHKELJE TË TË DREJTAVE TË NJERIUT
TI MUND TË BËSH NDRYSHIM

БИДИ
ГРАЃАНСКИ
НОВИНАР!

BËHU
GAZETAR
QYTETAR!

www.civil.org.mk

ЦИВИЛ online

ONLINE

WEB

www.civil.org.mk
www.civilmedia.mk
www.civilalb.info
www.civil.today
www.freedom.mk
www.slobodniizbori.info
www.zgjedhjetelira.info
www.freeelections.info

SOCIAL MEDIA

www.youtube.com/c/CivilMacedonia
www.facebook.com/civil.mk
www.facebook.com/citizen.journalists.mk
www.twitter.com/CivilMacedonia
www.soundcloud.com/civil-org-mk

M57726548-XG/i12

СЛУЖБА ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНОСТИТЕ И РЕПУБЛИКАНСКИОТ АРХИВ

Дел од
беџевите
на ЦИВИЛ
кои ги носат
граѓанските
новинарки и
новинари

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

323.269:070-028.27(497.7)

НИЕ сме медиумите! : водич низ граѓанското новинарство : искуства,
ставови, извештаи — / [Џабир Дерала ... [и др.] ; фотографии
Биљана Јордановска ... и др.]. - Скопје : Цивил - Центар за слобода,
2016. - 70 стр. : фотографии ; 18 см

Публикацијата е во рамките на проектот: Граѓански објектив. - Автори:
Џабир М. Дерала, Биљана Јордановска, Марија Теговска, Сениша
Станковиќ, Дехран Муратов, Ермин Климента, Горан Наумовски, Моника
Талеска Соња Ефтовска, Атанас Петровски, Владо Крстевски, Петрит
Сарачини, Маријана Гугоски, Биљана Еверет ... [и др.]

ISBN 978-608-4815-01-3

1. Дерала, Џабир М. [автор]

а) Граѓански активизам - Електронско новинарство - Македонија б)

Граѓанско општество - Македонија - Извештаи

COBISS.MK-ID 101927178

www.civil.org.mk
www.civilmedia.mk
www.civilalb.info
www.civil.today
www.freedom.mk
www.slobodniizbori.info
www.zgjedhjetelira.info
www.freeelections.info

ISBN-10: 608-4815-01-4
ISBN-13: 978-608-4815-01-3
EAN: 9786084815013